

Hürri / powestiň dowamy

Category: Kitapcy, Powestler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Hürri / powestiň dowamy 6.

Hümmediň mazarynyň açylan günü Öwez müjewür uzak gije basyrganyp çykdy. Ol düýşünde açylan mazarlary görди. Bäs ýa on mazar däl, gonamçylygyň ähli guburynyň tümmegi bozulypdyr. Iň gorkunç ýerem, jesetleriň hemmesi daşyna çykarylypdyr. Dünýäň ýüzi ýöne kepene çolangy jeset bolup ýatyr. Anyk ýadyna-ha düşenok welin, Öwez äni ýazdyrylyp, dişi sogrulan meýitlerem gören ýaly bolup dur. Ol haýdap, jesetleri jaýyna salyp, çukurlary düzleýär. Hiç kim kömege gelenok, bir özi. Şunça deprense-de, iş gutarar ýaly däl. Şonda-da elinden pilini düşürenok. "Hiç kim görmänkä mazarlary el degmedik ýaly etmeli" diýen düşünje beýnisine mäkäm ornapdyr. Müjewür bir öwrümde yzyna garap görse, ähli eden işi bir apbasy. Oňarylan mazarlar ýene açylypdyr, jesetlerem daşyna çykarylypdyr. Usurgap, ýadasa-da, Öwez birjigem yza tesenok, tozan turzup, şol mazar düzläp ýör.

Ertesi ol iki elini arkasyna tutup, gonamçylygyň bäri başyndan girişine howlukman aýagujuna çykdy. Üýtgän zat ýok. Soň oturyp, ölenleriň ruhuna aýat okady, Gurhan çykdy. Uzakly gün kellesi agyrdy, sust gezdi.

Gije ýene düýş gördü. Amandurdy gyşyk giden mähelläniň öňüne çykyp, ortarada ýüzünü sallap duran müjewüri sorag edýär:

– Öwez han, biz, ynha, seni öwlüýä müjewür edip belledik. Ölen adamlary saňa ynandyk. Sen bolsa, olary goramaga derek, ynha, Hümmediň mazaryny açypsyň? Bu nähili pohiyijilik? Hany onuň dişi? Alýan aýlygyň az görüp, indi ölini talap ugradyňmy? Jogap ber!

Öwez: "Men talamok. Men däl" diýip gygyrmakçy bolýar, sesi çykanok.

– Jogap ber! – diýip, adamlaram ýerli-ýerden gygyryşýarlar. Olaryň ýüzi gaharly, Öwezi dem salymda düýt-müýt etjege meňzeýärler.

Dili aýlanmansoň, müjewür ellerini galgadýar, hereketleri bilen özünüň bigünädigini duýdurjak bolýar. Bir seretse, töweregindäki adamlaryň bary ölenler. Amandurdy gyşykdan başga ýekeje diri adam ýok.

“Ýok-laý, mundanam bir iş borm-aý?! Öwlüýäde ýatyp-turup, ahyr bir gün dälirärsiň sen. Gowusy, git-de, öňküje mekdebiňe bar, garawulçylygyň et!” diýip, ol öz-özüne pent berdi. Säher bilen çalnyp ýerinden turdy-da, welosipedini münüp, oba depdi. Obaň gelnalyjysyna pata berip, ölüsiniň jynazasyny okap ýören, köpe ýaramly Rejep aganyň öýüne sürüp bardy.

Gep aýlap oturmady. Turuwbaşdan Hümmediň mazarynyň açylandygyny aýtdy. Gören düýşüne çenli gürrüň berdi. Öwhüldäp, iki egninden demini alyp:

– Ana, ýagdaýlar-a şeýle, Rejep däde! – diýdi. – Indem gaýrat edip, ýerime adam tapyň. Öwlüýä boş durmasyn. Menem bir bela sataşmankam öňküje ýerime baraýyn. Dek başymy depirjek äre bermäýin...

Rejep aga sowukganlylyk bilen az salym dymyp oturansoň:

– Öwlüýä boş durasy ýok-la – diýdi. – Sen o häki Hümmediň mazaryny kim açanyny bilip bildiňmi onsoň?

– Nädip bileýin? Aýdýan-a, sadaka gaýdamda bolan iş. Yz-beýleki ýok.

– Gyzyl dişi üçin açylany bir anykmy?

– Weý, dagy nämüçin açylsyn? Başga sebäp ýog-a. Ölin kepeninden başga nämesini aljak?!

– Beterinden saklasyn! Her jüre pisatlyk eşitjek ekenik – diýip, Rejep aga başı bilen sakgalyny daraklady.

– Mundan beter pisatlyk bolmaz, Rejep däde. Ölini sylamadyk, dirini...

Rejep aga bir elini ýokary göterip, gürrüňdeşiniň sözünü böldi:

– Toba diý! Beterinden beteri bar. Seň munyň dagyn hiç zat. Ir döwür bir gurrumnak bolupmyş. Onsoň, bi häki, obasynda kim ölse, jaýlanan günü gije baryp, mazaryny açýamış. Açıbam kepenini soýýar eken. Eşitdiňmi şu tysaly?

– Juk – edip, Öwez başyny ýaýkady.

– Juk bolsa, diňle şuny! Onsoň häki kepenem eltip, bazarda

satýa diýyä. Şeýdip, mazar açmagy ömürboýy kesp edinipdir. Damagynam kepen satyp gazanypdyr. Ine, onsoň bir gün häkiň özi öläýipdir. "Dynaýdyk" diýip, adamlar begenipdirler. "Indi-hä ölimiz arkaýyn ýatsa gerek" diýisipdirler. Ýone o diýenleri bolmandyr. Häki kepen soýýan adamyň yzynda berebekgeý ogly galan ekeni. O-da, pederňenälet, atasynyň kesbini ýoredip ugrapdyr. Özem ýeke bir mazary açyp, öliň kepenini almak bilen oňmandyr. Hakyt ýere ujy çiš gazyk kakyp, jesedem jaýyndan çykaryp, şo gazyga sünjüp gidipdir. Şundan soň uly-il ýakasyny tutupdir. Ogluny görseň, atasyny dagy ýüzüňe sylybermelimiş. Toba! Ana, beterinden beteri bar diýleni. Alla sowsun!

— Alla sowsun! — diýip, Öwez gaýtalady. — Rejep däde, ilçilikdir, bu diýýäniň bolsa bolandyr, bolmasa-da, ertekidir. Ýone ýerime adam tapyň! Her kim öz başarıjak işini etsin! Rejep aga öte biparh nazar bilen dişiniň suwuny sorup oturan Öwezi synlap:

— Öwwe! — diýdi. — Ýüregiňi eliňe alma. Ýurdy alahekge soranok. Höküwmet ba, zat ba. Uly öwlüyäň müjewürini çalşar ýaly, men niräň iti?! Bi häki, seň ýeriňe adam tapmaly bolaýanda-da, etrabyň ymamy çözýä ony. Alaga-da öňyetene öwlüyäni ynanyp bolmaz. Bilyäň-ä özüň.

— Men näme etmeli indi?

— Senmi? Sen alňasamaly däl. Şu ýerden turşuňa ilki bilen Allamyrady gör. Her zeýilli höküwmet adamsy. Pogon-beýleki göterip ýör. Bar-da, aýt gören zadyňy bolşy ýaly edip. Ýa gorkýaňmy?

— Sorag diýdi, ýene-gör diýdi... Eýlä-beýlä çagyryp...

— Çagyrmazlar, how! — diýip, Rejep aga gatyrgandy. — Gerek bolsa, özleri barar üstüňe. Soran zadyna jogap ber, gutar... Kim edenem bolsa, tapyp temegine kakmasalar bolmaz ahyryn. Bu gün Hümmediň mazaryny açan bolsalar, senem ony gizläp, bilmedik bolup ýörseň, erte ýene biriniňkini açarlar. Toba! Şu-da Kyýamatyň bir alamaty bolsa-da, geň däl.

— Şeýledir welin, Rejep däde, men işimi tabşyrjak bolsam, çaky etrap ymamyna aýtmaly boljak-da. Şeýlemi?

— Goy entek şu gürrüňi. Işı tabşyryp-tabşyrman.. Ilki Allamyrady bir gör. Özem şu maňa aýdyşyň ýaly, sypdyrman,

ilik-düwme ählisini gürrüň ber.
Ýene bir meýdan oturansoňlar, Öwez turmak bilen boldy.
Welosipediniň şahyndan berk ýapyşyp, obaň gözegçi polisiýasy
Allamyradyň üstüne sürdi.

7.

Şükür gyzyl yüzügi alyp, Şyhyň dükanyna gitdi. Dükanda iki sany aýal gerek-ýaragyny alyp, hasaplaşýança oňa-muňa güýmenip garaşdy. Olar giden dessine:

– Pul gerek-eý maňa. Sen şu yüzügi alsana! – diýip, Şyha yüzlendi.

Şyhy yüzügi synlap durşuna:

– Kimiňki bi? Düýbi bir arassamy? – diýip, betgüman boldy.

– Hawa, arassa. Ejemiň halada geçirjek diýip alan yüzügi, how. Pul gerek, ýogsa, gelne netlenip alınan zat. Zerura düşüp, satjak bolýas-da.

– Ejeň bilýämi onsoň?

– Waý, muny! Ejem iberdi-dä satyp gel diýip. Shoňaly ynamdan gaçaýdymm-aý? – diýip, Şükür ýasama hikirdedi.

– Ynamdan-a gaçaňok wel... Hany, al entek munyň. Garaş azajyk. Ana, Allaş gelýä. So gitsin – diýip, Şyhy yüzügi yzyna uzadyp, daşaryk ümledi.

Obaň gözegçi polisiýasy Allamyrat gelip girdi.

– Şyhmyrat, saglykmy, how? – diýip, ol dükançy bilen elleşip görüşdi. Soň Şüküre garap:

– Şükür ýegen, sen asyl bärde ekeniň-ä – diýdi. – Häliden bări seni gözläp ýörün. Ýör, hany, senlik kiçiräjik iş bar.

Şüküriň kalbyna wehim aralaşdy.

– Nähili iş? Nirä? – diýip sorady.

– Yolda aýdaryn. Maşyna mün. Gorkma.

– Gorkýan bam-aý?! Nirä gitmelem bolsa, taýyn.

Çykyp barýarka Şükür Şyha tarap gaňryldy-da:

– Yaňky diýyänimi soň gepleşeris – diýdi.

Ýola çykyp, bat alyp ugranlaryndan Allamyrat gözünü ýeser güldürip iňirdedi:

– Eden işiňi soňuna çenli etmeli, han ogul, ýarpy-ýalta taşlap

gaýtmaly däl.

– Nämäni ýarpy-ýalta taşlap gaýtdym men?

Allamyrat ähli zady jikme-jik bilyän ýaly, ynam bilen sesini süýkdürip:

– Kakaň mazaryny gazypsyň, taň edipsiň, ýeri, doly gömüp gaýtmaly ekeniň-dä – diýdi.

Şüküri galpyldy basdy.

– Aý, oň neme zady ýog-a – diýip, ol ýuwdundy. – Edil öňküsi ýalyjak edip oňarsam bolýa dämi?

– Oňararsyň-la welin, işi köpeldýäň-dä.

– Onda beýlä nirä barýas? Öwlüýä sür-dä!

– Öwlüýä her haçan baramyzda-da, ýerinden üýtgüsi ýok. Ilki bölüme bir baraly. Düşündiriş ýazmaly bolarsyň, nämüçin gazdyň, gyzyl dişi nätdiň, hemmesini bolşy ýaly ýazyp ber, gol çek...

– Şoň üçin basaslary ýog-a, hä? – diýip, Şükür iňkis edýän zadyny sorady.

Allamyrat şelaýyn güldi.

– Ýok-la, how, oň üçin adam basyp, näme... Indi gaýtalaman diýip, düşündiriş ýazýaň, goluňy çekýäň, wessalam!

– Gaýtalaman, ýok-la, indikime bek bolaryn.. Köp eglemezler-ä? Derrew gaýdarys gerek?

– Aý, ol özüne bagly-da. Hiç zady gizlemän, dogrujaň aýtsaň, birem indikime bek bolaryn diýip söz berseň...

– Söz berýän, näme söz bermän...

– Onda alyp galjak ýok, aňyrsy ýarym sagatdan gaýdýas – diýip, Allamyrat gaty arkaýyn gepledı.

Emma ol ýalan sözlän ekeni. Etrap içeri işler bölümünde ýaşyrman, ählisini başdan-aýak dogry gürrüň berse-de, Şüküri goýbermediler. Alyp galdylar. İş gozgadylar.

8.

Birnäçe gün geçenden soň ýaş polisiýa işgäri Şüküri sülçiniň otagyna alyp geldi.

– Geç, otur şu ýerde! – diýip, sülçi Şüküre oturgyç görkezdi.

– Diýmek, şeýle! Hümmedow Şükür, merhum bolan Sazakow Hümmediň

ogly...

– Ogly däl – diýip, Şükür sülçiniň sözünü böldi.

Sülçi elindäki kagyzy gyra süýşürip, başyny galдырды.:

– O nähili “ogly däl”?

– Ogulłygy.

Giňgöwrümliligi kesesinden belli bolup duran sülçi öňünde oturan ýigidi dykgatly synlady.»

– Howwa. Ogulłygy. Umuman, dokument boýunça kakaň bolýa-da. Indi-i... Kakaň Sazakow Hümmet ölmänkä araňyzda nähili düşunişmezlik bolupdy? Uruş-sögüş, goh-galmagal, öýke-kine?

– Olar ýaly zat ýok. Men hiç wagtam oň bilen goh etmedim. Yöne özi iňirdewük adamdy. Bir iňirdäp başlasa, ýüregi suw edýädi.

– Meselem, näme diýyädi?

– Meselemmi? Instituty taşlap gaýdamda...

– Taşlap gaýtdyňmy ýa kowuldyňmy?

– Tapawudy näme?

– Bolýa, tapawudy ýok. Dowam et.

– Taşlap gaýdamsoň, tä ölyänçä bahana bolsa, şony agzady ýordi. Sähel zada yrsarap, hüñürdäp...

– Diňe okuw üçin iňirdeýämidi?

– İsläňok diýibem gulak etimi guradýady-laý. Hany, iş bamý?

– Umuman, mäsiňiz bişişmändir-dä?

– Men-ä ýüzüne dogry garap, şoňa üýtgeşik diýen zadym ýok. Diňlämokdymam. Özi diýyä, özi goýya.

– Düşnükli. Kakaň mazaryny açypsyň... Gyzyl dişini alypsyň... Kim bilen etdiň şu işi?

– Bir özüm. Öňem aýtdym-a...

– Bir özüň etmäge hakyň ýok.

– Ynanmasaň, bilemog-aý men-ä. Ýanynda biri bar eken diýip ýazaý kimi ýazsaň! – diýip, Şükür gödek gürrüň etdi.

Sülçiniň gaşlary çtyldy.

– Näme ýazmalydygyny özümüz bileris. Sen soraga dogry jogap ber.

– Dogrym.

– Bolýa, muny soň anyklarys. Kakaň gyzyl dişini al diýip kim öwretti? Maslahat beren?

– Hiç kim. Öz kelläm bilen etdim. Maslahat nämä gerek oňa?

- Şo gün içgiliimdiň?
 - Ýok.
 - Gorkmadyňmy? Ýeke özüm bardym diýyäň, gazdym diýyäň, o bir mellekden cukur gazan ýaly iş-ä däldir.
 - Nämeden gorkmaly? Seň pikir edişiň ýaly, kölegesinden gorkup ýören züwwetdin däl-ow men.
- Sülci gaharlanmady. Ýaňsylý ýylgyryp:
- Züwwetdin däldigiň gep-sözüňdenem bildirip dur – diýdi.
 - Ölen adamdyr-da. Gözünü açyp, gel ýanynda ýat diýer öydýäňmi?
 - Öýdemok. Bir özüň etmedigiňi bilyän.
 - Nähili adam-aý sen? Ynanmasaň, nämüçin soraýaň?
 - Bolýa, başga soraga jogap ber. Şu işden öň mazar açyp görüpmediň? Ýeke özüň ýa başga biri bilen, tapawudy ýok.
 - Açyp göremok.
 - Kakaň mazaryny näme maksat bilen açdyň?
 - Aýtdym-a öňem. Gyzyl diş üçin.
 - O nämä gerek boldy?
 - Aý gymmat zat-da. Söýüşyän gyzyma ýüzük ýasatmak üçin.
 - Düýn sorag edilende yrjak boldum diýen ekeniň. Söýüşyän bolsaň, yrmak nämä gerek?
 - Söýüşyän diýäýyän, olam meni söýsün diýip etdim.
 - Söýdumi onsoň?
 - Almadı. Alan bolsa, söýerde.
 - Kakaň mazaryny açmak bilen başga maksadyňam barmydy? Belki, diri wagty bir zat diýip, göwnüňe degendir, senem ar aljak bolansyň? Ä?
 - Göwnüm-ä kän degdi ýaşuly. Meni halanokdy hiç. Ýigrenýädi.
 - Sebäbi?
 - Sebäbi ogullyk alnan, ýaňam aýtdym-a. Hakyky oglы bolan bolsa, ýigrenmezdi. Ejeligimem şoňňaly. Ýigrenýä. Meni özi doguran bolsa bu çaka öýererdi. Dogry dämi?
- Sülci dogry diýmedi. Başga sorag berdi.
- Ejeň bilenem günde it-de-pişik diýýäler?
 - Şo-da. Halanok diýyän-ä. Aýyn bolmasa, Hapyza ýamanlaýa

meni. Ýekirýäler. Sygdyranoklar. Iň bärkisi, il maňa lakam dakanda seslerini çykarmadylar.

– Nähili lakam?

– Äý, gepimiz azaşanda deň-duşlar hürri diýip sögýädiler-dä. Menem öye gelip aýdýan, aý, sögüleniň bilen sökülesiň ýok diýen bolýalar. Ana, uly-il ýeňsämden hürri diýýär indi, ýüzüme diýyänem bar. Eýse, hakyky eje-kaka çagasyna şey diýdirermi? Diýdirmez. Şolar meni ýigreneni üçin şuňaly boldy. Ýigrenjek bolsalar, ogullyga almaly däl ekenler-dä. Özem, ynansaň, meni ogullyk alanlaryny ilki-ilkiler gizlän boldular. “Hakyky ejem-kakam nirede? Görkeziň!” diýsem, görkezip bilmediler. Bilyäňmi, nämüçin? Görkezseler, hakyky ejem-kakama gitjegime akyllary ýetip dur. Ýüzlerine tüýkürip, gitjegimem çynym-da.

– Bolýa, munyň başga gürrüň. Esasy gürrüňe geçeli. Kakaň ýigrenýä diýdiň. Eger araňz gowy bolan bolsa, şonda-da oň mazaryny açardyňmy? Dişini goparyp alardyňmy?

– Bilmedim-aý... Zerura düşseň, näme... Öli adama gzylyň nämä geregi bar? Gaýta, yzyndakylar kösenmez ýaly neme dämi?

– Muny kim öwretdi saňa?

– Hökman biri öwretmelimi? Gyzyl diş ýeriň aşagynda çüýräp gitse gowumy?

– Seň özüň türmede çüýräp gitseň gowumy onsoň?

Bu sorag Şüküri aljyratdy.

– Türmä salmaga hakyň ýokdur! – diýip, ol howlukmaç gepledı. – Nä men gyz zorladymmy? Adam öldürdimmi? Ogurlyk etdimmi? Ya biriniň öýüni taladymmy? Hiç zadam edemok. Ýeriň aşagynda ýatan gzyly aldym. Guma garylyp, ýitip gitmesin diýdim. Geregime ýaradaýyn diýdim.

Sülçi “hmm” edip, içini hümledip, oýa batyp esli oturangoň, gapyň agzynda duran ýaş polisiýa işgäriне yüzlenip:

– Äkidäý! – diýdi. Başga zat diýmedi.

– Ýeriň üstündäki zady goraň. Ýeriň aşagynda guma gömlüp ýatan zat bilen ne işiň bar? Kime zyýany bar-ow şoň? Näme edemde näme? – diýip, Şükür sesine bat berip gygyrdy.

Polisiýa işgäri Şüküriň golundan tutup, dälize alyp çykdy.

– Elimi goýber, how! Gaçyp gider öydýäňmi? – diýip, Şükür

nägile hüňürdäp, siltenjiredi.

Polisiýa işgäri azm urdy:

– Geplemän ýöre!

Şükür sakga durdy.

– Elimi goýber diýdim-ow saňa! Yüzüne süsýän häzir.

Polisiýa işgäri onuň goşaryndan şarpa tutdy-da, göz açyp-ýumasy salymda elini syrtyna gaňyrdы, südenekledip ugrady.

– Wäg-eý! Goýber-r... Elimi döwýäň! Goýber diýýän, wäheriňe... – diýip, Şükür paýýış sögündi.

Polisiýa işgäri has-da dözümlü gaňyrdы. Agyra çydaman iki bükülen Şüküriň şo bada gylawy ýatdy, sessiz boýun boldy.

9.

Gijeleri bilen howur alýan petiş tomus günleriniň birinde Şükür tussaglykdan boşap geldi. Ony hiç kim garşy almady. Ogluna iş kesilensoň Ogulnur içurnuk bolup, başyny ýassyga ymykly goýdy. Uzak ýatmadı. Onuň öldi habaryny Şükür iki aýdan soň eşitdi.

Mellegi ýandakdyr syrkyn, haşal ot-çöpler basyp giden ekeni. Idi-yssywat edilmäni üçin bolsa gerek, iki düýp garry erik agajynyň ikisinem çapyp aýrypdyrlar. Jaýyň daşynyň hekini ýagyş sypyrypdyr. Işiklerine bi golaýda sübse çalnana meňzänok. Gapa gulp urlupdyr.

Öýüň açaryny Şüküre Hapyzyň kiçi ogly Gulmyrat getirip berdi. Ol türmeden boşap gelen bu epeý adamyň yüzüne uly gyzyklanma bilen seredip durşuna:

– Ejem ýeme diýdi, çäýnek-käse sandykdadır diýdi – diýip, habar berdi. – Hemme zadam şoňa saldyň diýdi. Sandygyň açaram ýemedede diýdi, ho ýemedede, keçäň aşagyndadır diýdi.

– Kakaň nirede?

– Öýde.

Gulmyrada: “Açary ber-de, bejit yzyňa köwlen, eglenme!” diýlen borly, Şükür gapyny açyp durka ol şapadaňlap, zut gitdi.

Hapyz ertesi ir bilen geldi. “Gözün aýdyň!” diýmedi. Şüküriň salamyny sowuk aldy. Dyz epip, aýat okady. Näme gürrüň ederini bilmän, kesä bakyp, dymdy.

Şükür başyny galдырyp, oslagsyz sowal berdi:

– Sen меň hakyky ejem bilen kakamy tanaýaňmy?

Garaşylmadık bu gürrüň Hapyzda geňirgenme gatyşykly gahar döretdi.

– Tanamok.

– Nädip tapyp bilerin?

– Nähe etjek olary tapyp?

– Hökman bir zat etmelim-aý? – diýip, Şükür gödek gepledı. – Görjek. Hakym bardyr-a?

Içini hümledip, biraz dymansoň, Hapyz:

– Bilemog-aý – diýip, ýüzüni sowdy. – Seň hakyky ejeň-kakaňy tanaýan barmy nä?

– Nirden gözlesem bolar?

– Eger ölen bolsa, olaňam gabryny açyp göräýsem diýýämiň?

Şükür başyny aşak saldy, dymdy, esli wagtdan:

– Içgysgynj-aý ýaman – diýip, öwhüldäp, uludan demini aldy.

– Beýlede içiň gysmadymy?

– Ýok.

– Weý, gidäý onda şo ýere. Gitjekmi? Ap-aňsatja ýoly bar, maslahat bereýin.

Şükür gözlerini gyrypyjykladyp, Hapzya seretdi. Dymdy.

– Ejeň mazaryny aç! Seň başarýan işiň, kyn zady ýok, bar, aç.

Onsoň ýene gelen ýeriňe gidiber. Içiň gysmaz.

“Näge etmelidigini özüm bilerin-ow, akyl öwretme maňa!” diýip,

Şükür içinden gaýtargy berdi. Daşyndan zat diýmedi.

Hapyz yüzünü turşardyp esli oturdy. Hiç köşeşmedi.

– Sen şu ýerde tükgerip ölüp galsaňam, seni äkidip gömjek adam ýok. Obaizar senden. Pikir etme, iliň gözünden bir gezek düşdüňmi, gutardy, soň seni beýlesine geçirmez. Seredip gör, hiý, “Gözüň aýdyň!” diýip gelýän barmy? Ýokdur. Bolmazam. Ölseň, begenjek kändir, ýöne gynanan tapylmaz.

Ýatanda-turanda ýadyna-oýuna düşmejek bu gorkunç gürrüň Şüküriň gaharyny getirdi. Ol Hapzy otlukly nazary bilen dalady.

– Mölerme maňa! Nä öläýšeň, il ses edip, aglar öydýäňmi? Egnine mündürip, äkidip jaýlarlar öydýäňmi? Suny jaýlarlar! – diýip, Hapyz ýumrugyny somlady.

“Jaýlamasynlar-ow!” diýip Şükür içinden gaýtargy berdi.

– Görüňi gazjagam bolmaz!

“Öz gabrymy özüm gazaryn”.

– Aşyňy-suwuňy kim bersin? Men-ä bermen.

“Berme, how, berme! Ölemsoň, beren zadyň derkaryma däl”.

– Wah, seni etmelisi belli-le welin, arman çagalar ýaş. Sen ýaly heýwan üçin aýagyňy sallap, türmä gidesim gelenok – diýip, Hapyz ahmyr bilen dişini gyjady.

“Erkekmi? Gel, erkek bolsaň! Gel, gaýratyň bolsa!” diýip, Şükürem içinden dyzmaçlyk etdi.

– Pikir etme! Oturyp geldim diýip ýülünerin öydýänsiň. Bujagaz edeniňi burnuňdan almasam, hasabam däl.

“Görkez näme oýnuň bolsa!”

– Zürýatsyz ölüp giden ýekeje agamyň gabryna pil uran wenezzyna bilen...

“Öyüni başyňa ýumran bolsamam beýle agyr degmezdi, hä?”

– ...gepleşip oturmagam päl däl maňa.

“Meňem gözüm-gaşym çekip duranog-ow seni!”

Hapyz ýerinden turdy. Gahar bilen azm urdy.

– Tfu saňa! Meň bar ýerimde gözüme görnäýme! Eşitdiňmi? Düşündiňmi?

“Düşünemog-eý, düşünjegem däl. Öläý ölüän bolsaň!”

Hapyz saňyldap, ýene bir zatlar diýmekçi boldy. Diýmedi. Sessiz çykyp gitdi.

Eýse, Şükür öläýse, Hapzyň aýdyşy ýaly, adamlar begenermi? Şükür üçin hiç kim gabyr gazmazmy? Gonamçylyga äkidip, jaýlamazlarmy? Şüküriň ile-güne, adamlara ýamanlygy barmy nä? Acsa, Hümmediň mazaryny açdy. Alsa, Hümmediň altın dişini aldy. Adamlara näme zyýany bar?:

Özüniň öýüň dulunda porsap, çýýräp ýatan jesedini göz önüne getirip, Şükür hopukdy.

10.

Öwez ýandak petdelemek üçin tamyndan çykyp, ileri garşy ýöräp barýarka gonamçylygyň aýagujunda bir garanyň ygym-sagym hereketine gözü ildi. Durup, ýagşy synlasa, biri eglip-galyp,

gara başyna gaý, jaý gazyp dur. Töwereginde başga adam-gara görnenok, bir özi. Kim üçin gazýarka? Yaş çaga üçinmikä? Adatça ýaňy dünýä inen bábejik üýtgese, onuň gabryny bir ýa iki adam gazýar. Sebäbi kiçi ýaşylaryň mazary ulularyňka garanyňda kiçi hem telper bolýar. Yöne bábejikleri o ýerde jaýlanoklar-a. Gaýra ýüzde, anha, hol aýratynja hatarda depin edýärler.

Müjewür elindäki çarşagyny dagam taşlamagy unudyp, howlukmaç gaýtdy. Yatkeşligi oňadam bolsa, birbada Şüküri tanamady.

– Kim, haw, sen?.. – diýip, taýak atym aralykdan gygyryp sorady.

Piliniň gumhanasyna çenli dolduryp, gum çykaryp duran Şükür oslagsyz sese tisginip gitdi. Ol dyz boýy gazyylan cukuryň içinde dikeliп, piline söyendi-de, gorky bilen müjewüre seretdi.

– Salawma!

– Aleýkim... – diýip, Öwez geňirgendı. – A-how! Hümmediň ogly? Haçan boşap geldiň?

– Düýn.

– Gözüň aýdyň welin... Hawa? Indi bu ýerde näm işläp ýörsün?

– Gör gazýan.

– Kim ölüpdır?

– Hiç kim?

– Onda kim gaz diýdi muny?

– Hiç kimem diýenok. Özüm gazýan.

– Nämüçin?

– Özüm üçin.

– Dälirediňm-ow sen? Eý, waý...

– Hapyz diýen doňuzy tanaýansyň-a? – diýip, Şükür dişini gyjady.

– Agaňmy? Howwa, tanaýan.

– Tanasaň, doňuz şo. Horkuldap ýören haram doňuz... Irdən maňa näme diýenini bilyäňmi? Sen olseň diýýä, şu obada görüni gazjagam ýok, jaýlajagam ýok diýýä. Il ýigrenýä seni diýýä.

Müjewür Şüküre şübheli seredip durşuna:

– Indi sen şony gaýgy edip, öz görüni özüň gazyp durmuň? – diýip sorady.

Şükür birmeydan böwrüne diň salyp, mujewüriň özüne sorag berdi:

- Ölümdeñ gorkýandyň öydýäňmi?»
- Menden olar ýaly zat sorama!
- Dynnym ýaljagam gorkym ýok – diýip, Şükür öz sowalyna özi jogap berdi. – Ölümdeñ beterrägini görüp geldim. Ölmekden aňsat zat ýok. Ynha, şu çukury gazýan, bu gapdalyndanam kiçi jaý gazýan...
- Gazdyraýmaryn-aý şon-a saňa!.. – diýip, Öwez onuň sözünü böldi.

Şükür göwnübır dowam etdi:

- ...Onsoň kiçi jaýa girip ýatýan – ol jübüsinden kiçeňræk dermanly gutyny çykaryp, Öweze görkezdi. – Ýatan ýerimde-de, ine, şuň içindäkiň hemmesini ýuwudyp goýberýän. Etmez öydýäňmi?

Bu gürrüň mujewüri gorkuzdy. Aýylganç jenaýata şärik bolup barýan ýaly galpyldady, ýüzi duw-ak boldy. Özüni tiz ele alyp, başardygyça asuda äheň bilen Şüküre ýüzlendi:

- Meni diňle, Hümmediň ogly! Ilki bilen-ä islän ýeriňden jaý gazyp ýörmeli diýen zat ýok. Öwlüýä bolsa-da, tertip bar, düzgün bar...
- Islän ýerimden gazamok, öwlüýäň içinden gazýan. Nä hakym ýokmy?

Öweziň gahary geldi.

- Hany, gal şu ýerden! – diýip, ol dübläp, sesine bat berdi. – Çalt bol! Şu çarşak bilen garnyň silkmäkäm garaň saýla! Kime diýýän?
- Şu öwlüýäden maňa-da ýer degişlidir, meňem hakym bardyr.
- Çyk çukurdan! – diýip, mujewür çarşagyny taşlady-da, Şüküriň pilini elinden kakyp aldy. – Nämä hakyň bardygyny görkezeýinmi? Yaşsam bir pohuňy iýen ekeniň, deýýus! Gaýdyp, dagy-duwara şu jelegaýlarda garaň görünse, menden oňlulyk tama etme. Başyma melamat boljak bolma! Göni basdyrym! Hä-ä, bilip goýaý şuny!

Şükür çukurdan çykdy.

- Netime düwsem, seň kepbäňden özümi asyp olmeýänm-aý? Hä? Gabrymy özüň gazyp, özüň jaýlamaly bolaýma birden?!

- Wah, seniň... äteňet... gurumsak...
- Sögünme, how!
- Düzle gazan çukuryň! Ýaman basym bol! Iniňi-boýuňy des-deň etmäkäm... – Öwez oýurganyp durdy-da, gaýtadan sesine bat berdi.
- Ýok, düzleme! Ugra şu ýerden. Gümüňi çek. Gelme meň golaýyma! Gazanyňam gerek däl, gömeniňem. Çaltrak gözümiň öňünden üýtge!

Şükür onuň hökümine asla pitiwa bermän, ýeňsesini tüňňerdip, mytdyldap ugrady. Bäş-alty ädim ädensoň, bir zat ýadyna düşen ýaly sägindi. Yzyna öwrülip, müjewüri dikanylady.c

- Näme? Nä agaç ýuwdan ýaly, dikilgazyk bolup dursuň?
- Bir zat sorajak, dogryňy aýt!..

Öwez sandyr-sandyr edip durşuna elindäki pili galgatdy:

- Sora bol. Diňleýän. Bih-h!

Şükür ysgynsyz, guraksy, emma aýyl-saýyl ses bilen:

- Meň hakyky ejem-kakam kim? – diýip sorady.

SOŇY.

Noýabr, 2015 ý. Mary. Powestler